

РЕЗЕРВИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ

Розглянуто і проаналізовано різні підходи вчених до трактування сутності поняття резерви та їх класифікації за економічним змістом, обґрунтовано доцільність виділення облікових резервів

Постановка проблеми. Неконвенційність термінології і відсутність серед вчених єдиного підходу до трактування поняття “резерви” є одним з актуальних питань.

Так, зокрема, у довідковій літературі виділяються наступні резерви: матеріальні, страхові, фінансові, технічні та інші.

Широка різноманітність резервів, враховуючи їх різний економічний зміст та призначення зумовлюють потребу у розгляді даного питання, адже відсутність чіткого визначення поняття “резерви” часто призводить як до термінологічної плутанини, так і до пошуку хибних джерел їх формування та характеру використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню сутності резервів приділяли увагу в своїх працях наступні вчені: Герстнер П., Гіляровська Л.Т., Дорогостайський В.Г., Козлова М.О., Мазуховська Б., Орищенко М.М., Снеткова Т.А., Соколов Я.В., Терещенко Ю.Н., Ткач В.І., Романова С.В., Чещев С.А. та інші.

Метою дослідження є розмежування відмінностей між різними видами резервів та визначення доцільності виділення облікових резервів і їх значення для організації бухгалтерського обліку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Витоки поняття резерв можна знайти у французькій і латинських мовах. З французької мови слово “reserve” перекладається як “запас”; з латинської – “reservere” означає “економити, зберігати” [13, с. 179].

Козлова М.О. наголошує на тому, що не дивлячись на розмаїття думок, науковці в своїх логічних побудовах все ж дотримуються загальної концептуальної схеми: у тлумаченні терміну “резерв” виділяється як економічний, так і бухгалтерський підтекст.

В економічному розумінні резерви розглядаються з двох позицій:

- 1) запаси ресурсів, необхідні для безперебійної роботи підприємства;
- 2) невикористані можливості підвищення ефективності виробництва [9, с. 265].

Під резервами першого виду розуміють резервні (страхові) запаси сировини, матеріалів, палива, напівфабрикатів, вільних виробничих потужностей та площі, необхідні для безперервного здійснення процесу виробництва, надання послуг тощо. Вони можуть мати форму “конкретних матеріально-речових елементів процесу виробництва у формі, трудових, а також фінансових ресурсів, які залучаються до обороту підприємством у випадку потреби” [1, с. 116].

У свою чергу, М.О. Козлова зазначає, що відповідно до другого підходу під резервами розуміють вимірювані, ще не використані можливості розвитку та удосконалення основного або інших видів діяльності відносно вже досягнутого рівня (можливості підвищення ефективності виробництва (резерви збільшення обсягу виробництва та реалізації продукції, зниження її собівартості тощо)).

Облікові резерви (тобто такі, що виступають об’єктом обліку) відмінні від економічних резервів (резервів потенційних можливостей) [12, с. 100].

Тобто, резерви в економічному аналізі та резерви у бухгалтерському обліку мають різний економічний зміст. Це свідчить про те, що слід розрізняти резерви як запаси ресурсів, резерви потенційних можливостей і резерви, що формуються у системі бухгалтерського обліку [13, с. 179].

Результати аналізу дефініцій поняття “резерв” у довідковій обліковій літературі та авторефератах дисертацій вчених в галузі бухгалтерського обліку підтверджують, що існує проблема неоднозначного тлумачення поняття “резерв”. Погляди авторів щодо трактування поняття “резерв” можна поділити на сім груп (рис. 1).

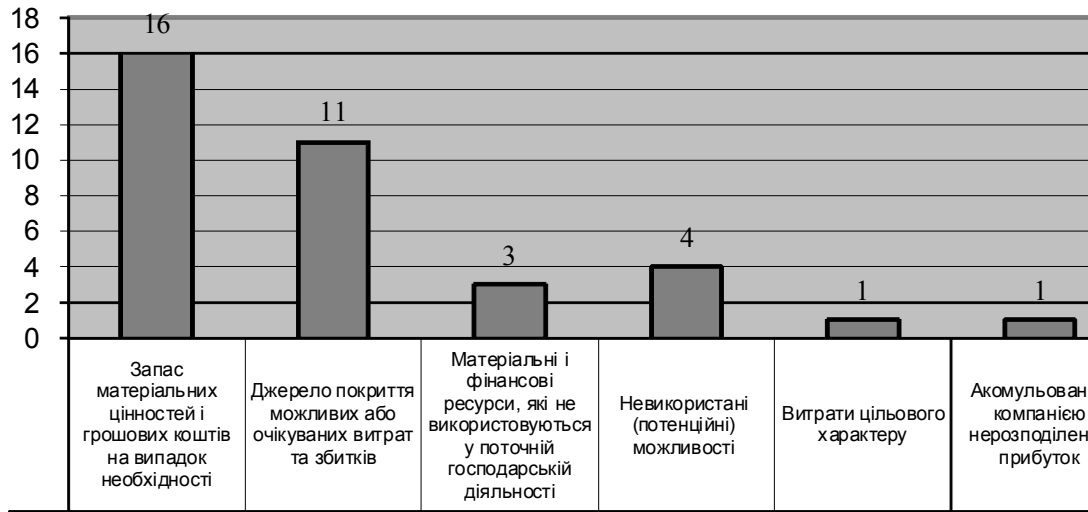


Рис. 1. Аналіз джерел щодо трактування поняття “резерв”

По-перше, найбільша частина авторів (з 23 опрацьованих джерел – 69, 57 % авторів), зокрема, А.М. Азриліян, А.Б. Борисов, В.П. Бичков, Ф.Ф. Бутинець, М.Я. Дем’яненко, С.М. Дячек, А.Г. Загородній, М.О. Козлова, П.А. Костюк, С.А. Красій, С.В. Мочерний, Г.В. Осовська, Б.А. Райзберг, В.С. Сухарський, М.О. Шишханов, вважають резервом запас матеріальних цінностей і грошових коштів на випадок необхідності.

По-друге, 52,17 % авторів (А.М. Азриліян, О.С. Бакаєв, І. Бернар, Ф.Ф. Бутинець, М.Я. Дем’яненко, С.М. Дячек, М.О. Козлова, Ж.К. Коллі, В.С. Сухарський, Н. Уолл, М.О. Шишханов) вважають резервом джерело покриття можливих або очікуваних витрат та збитків.

Третя група авторів ототожнює резерви з невикористаними (потенційними) можливостями – 17,39 % авторів.

Четверта група авторів (13,04 %), розкриваючи сутність резервів, вказують, що вони є матеріальними і фінансовими ресурсами, які не використовуються у поточній господарській діяльності. Це визначення за змістом дещо тотожне визначенню, яке наводять автори першої групи (адже матеріальні і фінансові ресурси включають в себе матеріальні цінності і грошові кошти) за винятком зауваження щодо обмеження їх використання у поточній господарській діяльності. Крім того, у цьому визначенні упущено цільове призначення запасу.

П’ята група авторів (8,70 %) тлумачить резерви як частину нерозподіленого прибутку з визначеним цільовим призначенням. Дане визначення, на нашу думку, відображає більш не суть самого поняття, а джерело утворення (формування) резервів.

Шоста, група авторів (4,35 %) наголошує на тому, що резерви є витратами цільового характеру.

Сьома група авторів (4,35 %) називають резервами акумуляований компанією нерозподілений прибуток. Вважаємо дане визначення занадто вузьким, яке не розкриває суті та функціонального призначення резервів.

Проаналізувавши погляди вчених щодо трактування поняття “резерв”, вважаємо, що під ним слід розуміти джерело покриття можливих або очікуваних витрат та збитків суб'єкта господарювання, що представляє собою запас високоліквідних засобів, які створюються на підприємстві відповідно до чинного законодавства та внутрішніх документів і характеризується особливим порядком формування та цільовим характером використання. Дане визначення, на нашу думку, найбільш повно відображає призначення резерву, особливості його формування і використання.

Дослідивши сутність поняття “резерв” та розглянувши наявність різних їх видів, пропонуємо визначити, які з них виступають об'єктом обліку, а які – об'єктом аналізу та контролю. Для цього пропонуємо детальніше ознайомитись з економічною сутністю кожного з резервів.

У довідковій літературі наводяться наступні визначення того чи іншого виду резервів:

– внутрішньогосподарські резерви – можливість збільшення випуску продукції і зниження її собівартості, росту продуктивності праці, покращення якості виробу в результаті кращого використання виробничого потенціалу [2, 395];

– резерв робочого часу – джерело збільшення фонду робочого часу і можливості більш ефективного його використання [6, с.856];

– виробничі резерви – внутрішні можливості більш продуктивного використання ресурсів підприємства, які дозволяють збільшити об'єм виробництва продукції, покращити її якість без залучення значних додаткових засобів із зовнішніх джерел чи власного резервного фонду [3, с. 624; 2, с. 396];

– матеріальні резерви – сукупність запасів засобів виробництва і предметів споживання, призначених для використання при особливих обставинах, не передбачених планами розвитку [2, с. 396];

– страхові резерви – грошові фонди, що формуються страховими організаціями з метою забезпечення виплат страхового відшкодування та страхових сум [2, с. 397; 3, с. 624; 16, с. 616];

– фінансові резерви – грошові ресурси, зарезервовані підприємствами та господарськими організаціями (об'єднаннями, товариствами, державою, органами управління галузями народного господарства) для забезпечення непередбачених витрат та спеціальних потреб [2, с. 397; 3, с. 624; 7, с. 485].

Слід зазначити, що перші три види резервів (внутрішньогосподарські, виробничі, робочого часу) представляють собою потенційні можливості підприємства покращення показників його діяльності. Дані резерви виступають об'єктом контролю та аналізу. Крім того, варто зазначити, що розробка системи стимулювання працівників підприємства тісно пов'язана з даними резервами, тобто існує прямо пропорційний зв'язок між ними.

Виявлення резервів у такому розумінні та визначення реальних шляхів та термінів їх мобілізації, на думку М.О. Козлової, є одним з головних завдань економічного аналізу діяльності всіх господарських ланок [12, с. 101].

Страхові резерви, представляючи собою грошові фонди, слід, на нашу думку, розглядати як фінансові.

У свою чергу, як для матеріальних, так і для фінансових резервів підприємства характерним є використання даних системи бухгалтерського обліку.

Варто зазначити, що серед вчених, не існує єдиного підходу до класифікації резервів за їх економічною сутністю.

Так, зокрема, Д.І. Понакова пропонує розмежовувати резерви за економічним змістом на наступні види: матеріальні, трудові, фінансові.

На її думку, матеріальні резерви виступають предметом фінансово-господарської політики юридичних і фізичних осіб і полягають у відверненні (збереженні) конкретного майна, грошових засобів на випадок потреби. В обліку (фінансовому) такі резерви або не будуть відображатися взагалі, або зарезервовані цінності будуть виділені в складі іншого майна.

Трудові резерви також лежать поза рамками бухгалтерського фінансового обліку. Оцінка ефективності використання робочої сили, виявлення резервів підвищення продуктивності праці здійснюється за допомогою інформації, яка формується в управлінському обліку.

Фінансові резерви складають предмет економічної інформації, яка формується в управлінському обліку. Фінансові резерви є предметом економічної (перш за все, облікової) політики організації, абсолютно залежать від волі власника або його представника, не впливають на номінальну (юридичну) оцінку прав і зобов'язань та покликані компенсувати (регулювати) вплив тих або інших фактів господарського життя на реальну (економічну) оцінку активів, капіталу і зобов'язань та (або) фінансовий результат.

Вона вважає, що резерви, які формуються у бухгалтерській звітності, носять виключно фінансовий характер, тобто не є запасом засобів чи цінностей в натуральному, і навіть вартісному вираженні, а резервує фінансовий результат та одночасно уточнює оцінку основних об'єктів бухгалтерського спостереження (доходів, витрат, активів, капіталу і зобов'язань організації) [14].

У свою чергу, В.В. Фоменко [15, с. 23] виділяє економічні (матеріально-технічні, трудові, науково-технічні) та фінансові резерви. Такий же поділ наводить і Л.Т. Гіляровська [5].

Тобто вчені переважно виділяють матеріальні, економічні, фінансові резерви, проте не виділяють з-поміж них облікових резервів, вважаючи фінансові резерви обліковими за своєю суттю.

Проте дещо іншої думки притримується М. О. Козлова, виділяючи економічні, фінансові та облікові резерви.

Вона зазначає, що якщо мова йде про резерви невикористаних можливостей підвищення виробництва (економічних резервів), передбачається, що на підприємстві завжди існують певні невиявлені можливості.

Якщо про економічний резерв немає даних, або нічого не відомо про його існування, тоді й можливість його використання відсутня, – тобто, як такого, резерву немає.

Зважаючи на те, що економічні резерви не можуть бути свідомо створені, а лише виявлені, процес резервування для них складається з наступних фаз:

- 1) виявлення резерву;
- 2) моніторинг наявності резерву на певний момент (беручи до уваги можливе його зникнення, наприклад у зв'язку зі змінами кон'юнктури ринку);
- 3) використання економічного резерву.

Для створення і поповнення фінансових резервів підприємства фінансово-господарська діяльність надає багато джерел.

Фінансові резерви як вільні грошові кошти можуть з'являтися і за рахунок використання виявлених економічних резервів.

На думку М.О. Козлової, під фінансовими резервами слід розуміти вільні на певний момент кошти підприємства, які воно може витратити на цілі, що є найбільш терміновими та важливими.

Вона пропонує для фінансових резервів виділити наступні фази процесу резервування:

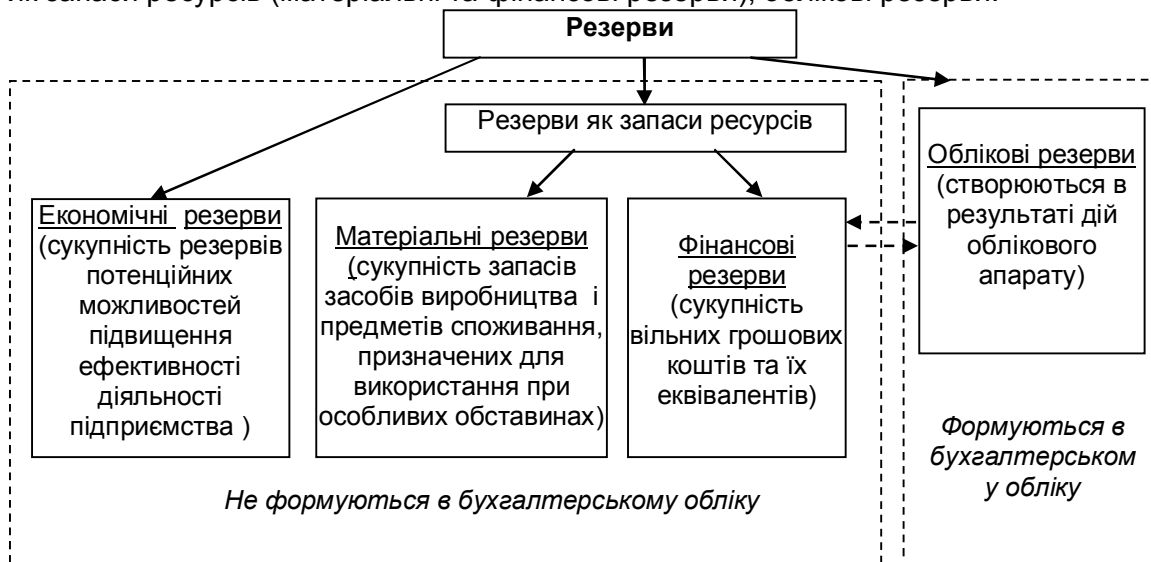
- 1) планування резерву;
- 2) формування (виявлення резерву);
- 3) моніторинг наявності резерву на певний момент (беручи до уваги можливе зменшення реальної вартості у зв'язку з інфляційним характером економіки);
- 4) використання фінансового резерву.

Козлова М.О. вважає, що для бухгалтерського обліку насамперед мають значення облікові резерви. Завданнями процесу відображення резервів у бухгалтерському обліку є надання інформації про величину та зміни облікових та фінансових резервів підприємства. Процес облікового резервування – це процес планування, формування, збереження та використання облікових резервів підприємства. Для облікових резервів процес резервування складається з наступних фаз:

- 1) планування резерву;
- 2) формування (створення) резерву шляхом відповідного бухгалтерського запису;
- 3) збереження резерву (на якій управлінцями здійснюється управління його покриттям);
- 4) використання резерву (спрямування зарезервованих коштів на визначені цілі та відображення цього в обліку здійсненням відповідних записів).

Завданням процесу формування резервів у бухгалтерському обліку є відображення в обліку у вартісному вимірнику ступеню готовності використати певний обсяг ресурсів у випадку виникнення у ньому потреби в майбутньому [12, с. 102].

Враховуючи все вище сказане, пропонуємо розглянути рис. 2., де систематизуємо перелік всіх резервів на три категорії: економічні резерви, резерви як запаси ресурсів (матеріальні та фінансові резерви), облікові резерви.



Примітка: взаємозв'язок між фінансовими та обліковими резервами

Рис. 2. Класифікація резервів за їх економічною сутністю

Хоча і в довідковій літературі не наводиться визначення облікових резервів, ми притримуємось поглядів М.О. Козлової, яка запропонувала таке визначення та виділила їх з-поміж інших видів.

У свою чергу, враховуючи те, що “облікові резерви показують відображення в обліку наміру виплатити певну суму коштів при потребі на чітко визначені цілі (проте вони не означають, що у момент формування резерву відбулося справжнє відволікання коштів з обороту), а фінансові резерви (резерви як запаси фінансових ресурсів) – це вільні на певний момент кошти підприємства, які воно може витратити на найбільш термінові та важливі цілі” [11, 114-115], то між ними існує взаємозв'язок. Однією з вихідних передумов формування фінансових резервів є формування облікових резервів. У свою чергу, фінансові резерви забезпечують покриття облікових резервів реальними активами.

Доцільність виділення облікових резервів зумовлена тим, щоб чітко показати резерви, які формуються у системі бухгалтерського обліку як засіб впливу на фінансовий результат та забезпечення відповідності доходів та витрат.

Виділення даної категорії з поміж інших, на думку М.О. Козлової, дозволить уникнути невизначеностей, пов'язаних із процесом резервування, адже загальноприйняте розуміння поняття “резерв” у повсякденному житті та у деяких економічних літературних джерелах лише як запасу ресурсів і одночасно еволюційно сформоване розуміння облікових резервів як облікового запису, не покритого реальними активами, не відповідає сучасним економічним потребам господарювання, а також заважає виробленню конвенційності та нівелює спроби глибокого теоретичного дослідження [10].

Крім того, пропонуємо розглянути таблицю 1, де наведено характеристику резервів.

Таблиця 1. Характеристика резервів

Вид резерву	Його характеристика
1	2
Економічні (потенційні можливості)	<u>Призначення:</u> підвищити ефективність діяльності підприємства
	<u>Виникнення:</u> в момент виявлення на підприємстві
	<u>Фази процесу резервування:</u> 1) момент виявлення резерву; 2) моніторинг наявності резерву на певний момент; 3) використання економічного резерву
	<u>Виступають:</u> об'єктом аналізу та контролю, в обліку не відображаються
	<u>Основний суб'єкт:</u> технічний відділ підприємства <u>Є предметом:</u> господарської політики підприємства
Матеріальні	<u>Призначення:</u> полягає у відверненні (збереженні) конкретного майна на випадок потреби з метою захисту від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів
	<u>Виникнення:</u> в момент формування резерву
	<u>Фази процесу резервування:</u> 1) планування резерву; 2) формування резерву; 3) моніторинг наявності резерву на певний момент; 4) використання матеріального резерву
	<u>Виступають:</u> об'єктом контролю, в обліку (фінансовому) такі резерви або не будуть відображатися взагалі, або зарезервовані цінності будуть виділені в складі іншого майна.
	<u>Основний суб'єкт:</u> виробничий цех <u>Є предметом:</u> фінансово-господарської політики
Фінансові	<u>Призначення:</u> забезпечити високий рівень фінансової стійкості бізнесу при негативному впливі зовнішніх та внутрішніх факторів
	<u>Виникнення:</u> в момент формування резерву
	<u>Фази процесу резервування:</u> 1) планування резерву; 2) формування (виявлення) резерву; 3) моніторинг наявності резерву на певний момент; 4) використання фінансового резерву
	<u>Виступають:</u> об'єктом обліку, аналізу та контролю
	<u>Основний суб'єкт:</u> фінансовий менеджер <u>Є предметом:</u> фінансової політики підприємства

Продовження табл. 1

1	2
Облікові	<u>Призначення:</u> забезпечити відповідність доходів та витрат підприємства, а також уточнити оцінку доходів, витрат, активів, капіталу і зобов'язань підприємства
	<u>Виникнення:</u> в момент формування (створення) резерву шляхом відповідного бухгалтерського запису
	<u>Фази процесу резервування:</u> 1) планування резерву; 2) формування (створення) резерву шляхом відповідного бухгалтерського запису; 3) збереження резерву (здійснюється управлінням управління його покриттям); 4) використання резерву (спрямування зарезервованих коштів на визначені цілі та відображення цього в обліку здійсненням відповідних записів)
	<u>Виступають:</u> об'єктом обліку
	<u>Основний суб'єкт:</u> обліковий персонал
	<u>Є предметом:</u> облікової політики підприємства

Відповідно до таблиці 1 бачимо, що між різними видами резервів існують певні відмінності за вище поданими позиціями.

Такий поділ резервів дозволить уникнути термінологічної невизначеності та дозволить спеціалістам різних сфер (бухгалтерам, аналітикам, технологам, фінансовим менеджерам та ін.) оперувати чітко визначеними даними про облікові резерви, економічні резерви (потенційних можливостей), матеріальні та фінансові резерви враховуючи їх особливості та відмінності, що існують між ними.

Проведення такого розмежування резервів, на нашу думку, доцільне, оскільки це дасть можливість чітко визначити цільове призначення кожного з них, коло осіб, які пов'язані із формуванням (виявленням) певного виду резерву, що, в свою чергу, забезпечить високу ефективність обслуговування процесу планування, формування (виявлення) і використання резервів в обліку, аналізі та контролі.

Різницю між резервами як потенційними можливостями та резервами як запасами підприємства зрозуміти дещо простіше, а от щодо відмінностей між останніми та обліковими – складніше. Тому враховуючи вище сказане, пропонуємо розглянути рис. 3.

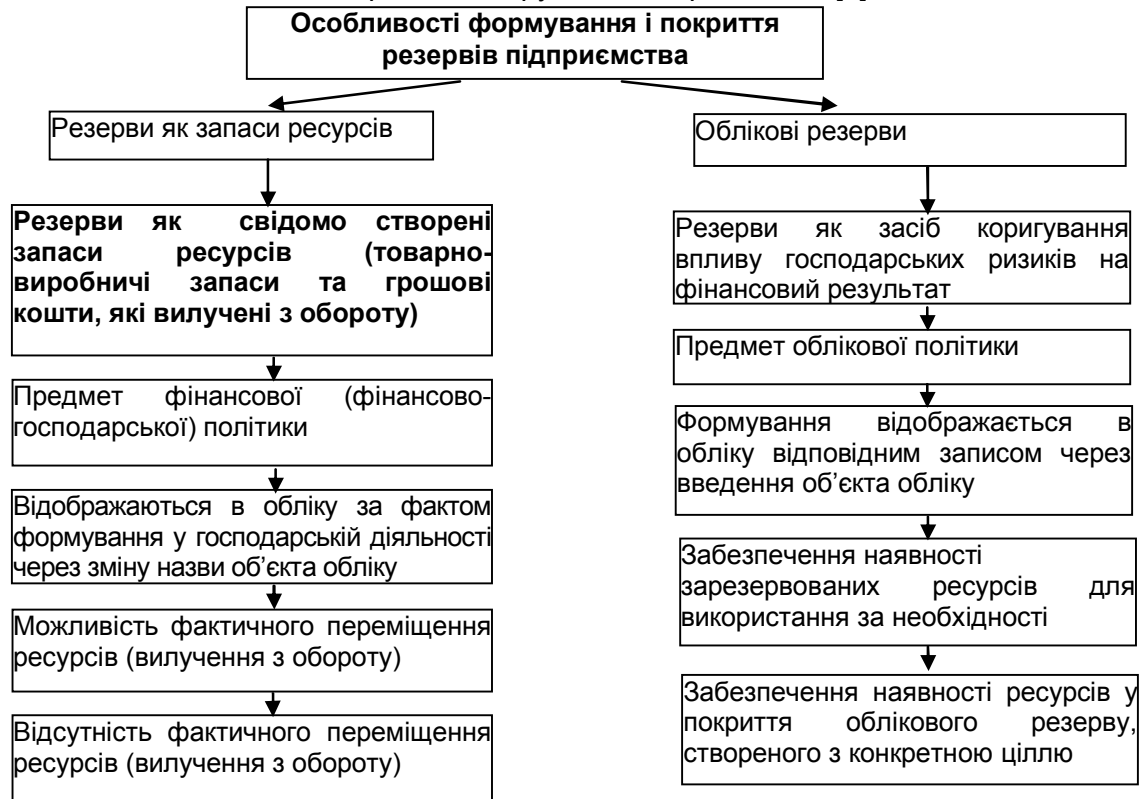
Відповідно до поданого рисунку бачимо, що існують відмінності між фінансовими, матеріальними резервами з одного боку, та обліковими резервами з другого боку. Зокрема, це зумовлює потребу в окремому виділенні останніх.

Враховуючи вище сказане, звертаємо увагу на те, що з-поміж різних резервів об'єктом дослідження обрано саме облікові, оскільки вони єдині, порівняно з іншими, формуються в бухгалтерському обліку. Крім того, вони характеризуються своєю актуальністю.

Так, М.О. Козлова [9, с. 265] зазначає, що на основі проведених нею досліджень, було виявлено, що у радянський період (а саме післявоєнний період) найбільше уваги приділялося виявленню резервів підвищення ефективності виробництва, зниження собівартості продукції, пошуку невиявлених резервів та резервів потенційних можливостей у підприємствах різних галузей промисловості, в той час як зараз увага науковців змістилася на проблематику формування резервів в обліку та особливостей їх покриття реальними активами.

Слід зазначити, що облікові резерви суттєво впливають на формування фінансового результату і оцінку фінансового стану підприємства, що підкреслюють такі польські науковці, як: Л. Беднарські та Й. Геруш, А. Шмерекста, Й. Хлуска, а також М. Гмитрашевич). Так, зокрема П. Герстнером було сформульовано правило:

“чим більшою є сума резервів порівняно зі статутним капіталом, тим стабільніший фінансовий стан, і чим більша сума забезпечених боргів відносно незабезпечених, тим нижче потенційна ймовірність банкрутства підприємства” [4].



* Джерело: [систематизовано на основі 10]

Рис. 3. Особливості формування і покриття резервів як запасів підприємства та облікових резервів

Вважаємо за доцільне приділити увагу призначенню облікових резервів, що виступить свідченням того чи існує потреба у їх формуванні.

Пропонуємо розглянути функції облікових резервів, запропоновані М.О. Козловою (табл. 2).

Таблиця 2. Характеристика основних функцій облікових резервів

Функція 1	Коментар та коротка характеристика функції 2
Забезпечення системою бухгалтерського обліку надання об'єктивної інформації про ефективність управління	Система бухгалтерського обліку зазнає впливу багатьох факторів, серед яких і господарський ризик, в результаті чого система трансформується, а формування резервів допомагає підприємству уникати наслідків непередбачених подій. За допомогою резервування система бухгалтерського обліку коригує, згладжує часові розриви та вирівнює (або не дозволяє допустити) коливань собівартості продукції, що викликані неправомірними витратами в різних звітних періодах (шляхом формування резервів майбутніх витрат і платежів). Це важливо для визначення фінансового результату для покращання фінансового стану підприємства
Стабілізація інформаційної моделі діяльності підприємства	Основою інформаційної моделі підприємства є система бухгалтерського обліку (дані про факти господарського життя (зокрема, про отримані доходи та понесені витрати) на вході у систему бухгалтерського обліку, зафіксовані у первинних документах, в результаті обробки у системі за допомогою елементів методу бухгалтерського обліку набувають перетвореної форми інформації як продукту, яка на виході з системи (враховуючи рівень доступу), будучи відображена у звітності, надається користувачам для використання у процесі прийняття рішень. У результаті на виході з системи отримуємо модель господарського життя підприємства, що є фінансово стабільним. Усвідомлення того, що у звітності зображено саме модель, є важливим для зовнішніх користувачів, коли вони оперують даними звітності

Продовження табл. 2

1	2
Інформаційне забезпечення фінансового планування	Інформація про формування резервів передбачає можливість настання певної події, негативні наслідки якої для підприємства можна мінімізувати, так як така інформація дозволяє передбачити обов'язкову наявність засобів на суму n , які слід буде використати на погашення реальних зобов'язань, що виникнуть в майбутньому)

Джерело: [10]

Дані таблиці 2. підкреслюють особливе значення та необхідність формування облікових резервів для ефективного функціонування підприємства, зумовлені вище поданими функціями.

У свою чергу, варто зазначити, що М.О. Козлова [10] акцентує увагу на тому, що облікові резерви мають важливе значення в частині забезпечення дії принципів бухгалтерського обліку, а саме: принципу обачності, нарахування і відповідності доходів і витрат, принципу безперервності.

Тобто, облікові резерви, в частині забезпечення дії принципів бухгалтерського обліку, сприяють рівномірному включенню витрат у витрати виробництва, уникненню різкого їх збільшення у певний період (наприклад, резерв на оплату відпусток створюється з метою подолання різкого збільшення витрат в період масових відпусток) та недопущенню перекручення кінцевого фінансового результату господарської діяльності; в умовах постійної небезпеки виникнення непередбачених втрат та збитків виступають одним із дієвих та ефективних способів захисту підприємства від ризиків, що забезпечує суб'єктам господарювання більш стійкий розвиток і опірність зовнішнім негативним факторам.

Враховуючи вище сказане, потрібно відзначити, що облікові резерви забезпечують: стабільність та ефективність функціонування підприємства при наявності постійного ризику; реальну оцінку статей активу балансу; відповідність доходів та витрат підприємства; уточнення оцінки капіталу та зобов'язань підприємства.

Все це підтверджує доцільність формування облікових резервів.

У свою чергу, М.О. Козлова зазначає, що адекватна політика резервування стає одним з визначальних факторів стабільності діяльності господарюючих суб'єктів. Основною причиною створення резервів є господарський ризик і, відповідно, необхідність врахування його наслідків. Резерви призначені передусім для забезпечення його стійкого розвитку шляхом своєчасної нейтралізації та компенсації можливих негативних наслідків господарювання.

На її думку, практичне значення формування резервів пов'язане з можливістю їх використання для страхування ризику власників; забезпечення стійкості фінансового стану господарюючих суб'єктів; рівномірного включення сформованих резервів до складу витрат виробництва, витрат на збут, операційних витрат звітного періоду; реальної оцінки статей активу балансу.

Вона наголошує на тому, що зважаючи на виняткове значення резервів для забезпечення фінансової стабільності та стійкого розвитку господарюючих суб'єктів, за сучасних умов слід наголошувати на обов'язковості їх формування [8, с. 38-40].

Висновки та перспективи подальших досліджень.. Отже, аналіз опрацьованих джерел показав, що між вченими існують неоднозначні погляди щодо трактування поняття "резерви", та їх класифікації.

З метою подолання багатьох проблем на практиці, необхідно, перш за все, розрізнити резерви як запаси ресурсів (матеріальні та фінансові резерви), як потенційні можливості (економічні резерви), облікові.

Доцільність виділення останніх зумовлена тим, щоб чітко показати резерви, які формуються в системі бухгалтерського обліку на відміну від усіх інших видів резервів.

У свою чергу, облікові резерви забезпечують стабільність та ефективність функціонування підприємства при наявності постійного ризику; реальну оцінку статей активу балансу; відповідність доходів та витрат підприємства; уточнення оцінки капіталу та зобов'язань підприємства. Все це підкреслює особливе значення та необхідність формування облікових резервів для ефективного функціонування підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Богинская З.В.* Методологические аспекты формирования достоверной финансовой отчетности дис....к.экон.н. – Новосибирск, 2004. Новосибирская государственная академия экономики и управления. – 191 с.
2. Большой бухгалтерский словарь/ Под.ред. А.Н. Азрилияна. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 574 с.
3. *Борисов А.Б.* Большой экономический словарь. – М.: Книжный мир, 1999. – 895 с.
4. *Герстнер П.* Интересные случаи из бухгалтерской практики. – М.: Макиз. 1926. – 200 с.
5. *Гиляровская Л.Т., Мельникова Л.А.* Бухгалтерский учет финансовых резервов предприятия. – СПб.: Питер, 2003. – 192 с.
6. Энциклопедическая энциклопедия. Промышленность и строительство. Т. II Н-СЕБ/ Гл.ред. А.Н. Ефимов. – М.: “Советская энциклопедия”, 1964. – 959 с. ст. 856.
7. *Загородній А.Г., Вознюк Г.Л.* Фінансово-економічний словник. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2005. – 714 с.
8. *Козлова М.О.* Необхідність формування резервів у бухгалтерському обліку // Зимові читання, присвячені ідеям П.П. Німчинова та І.В. Малишева. Збірник тез та текстів виступів на Третій всеукраїнській науковій конференції, присвяченій видатним вченим в галузі бухгалтерського обліку д.е.н., проф. І.В. Малишеву, д.е.н., проф. П.П. Німчинову. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – С. 38-40.
9. *Козлова М.О.* Облікова практика формування резервів і фондів: ретроспективний аналіз” Бухгалтерський облік: історичний аспект. Результати дисертаційних досліджень Житомирської наукової бухгалтерської школи: Монографія. – Житомир: ЖДТУ, 2006. – 620 с.
10. *Козлова Марія Олегівна.* Облік і контроль процесу резервування (на прикладі діяльності великих промислових підприємств України) / М.О. Козлова // дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К., 2006.
11. *Козлова М.О.* Необхідність покриття облікових резервів реальними активами/ М.О.Козлова //Вісник ЖДТУ. – Житомир, 2005. – № 2(32). – С. 114-115.
12. *Козлова М.О.* Резервна система підприємства: поняття, необхідність, значення, функції та обліковий аспект/ М.О. Козлова// Вісник ЖДТУ. – Житомир, 2005. – № 1(31). – с. 100.
13. *Мошенський С.З., Олійник О.В.* Економічний аналіз: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів./ За ред. д.е.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф.Бутинця. – 2-ге вид., доп. і перероб.. – Житомир: ПП “Рута”, 2007. – 704 с. ст. 179.
14. *Понокова Д.И.* Бухгалтерский учет резервов и регулятивов: автореф. дис. на соискание научной степени канд.э.н.: спец. 08.00.12 “Бухгалтерський учет, статистика” / Д.И. Потокова. – Краснодар. – 2007. – 21 с.
15. *Фоменко В.В.* Проблемы создания и учета отдельных видов резервов в условиях специфики эксплуатации инвентарного парка грузовых вагонов и контейнеров // Бухгалтерский учет и анализ. – 2005. – № 04. – С. 23-26.
16. *Шишханов М.О.* Управленческий консалтинг: слов.-справ./ М.О. Шишханов. – Москва: Анкил, 2006. – 896 с.